

Szagrális helyek Baja környékén

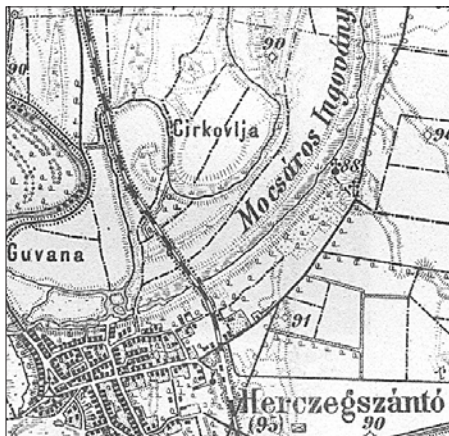
Az újjáéledt Vodica-Máriakert Hercegszántón

A Kossuth Lajos utca északkeleti végén Hercegszántót elhagyva – a régi vármegeyi úton, a falutól mintegy 700-800 méterre – gondosan ápoltságú környezetű útszéli kőkereszt magasodik. Itt rátérve az Igalfőcsatorna (egyres térképeken Mocsáros Ingovány, a helyiek ajkán Gálvocsa vagy Gálbocsa) partjához vezető, egyik oldalán facsémétékkal mostanában beültetett dűlő-útra, jutunk a 2004. szeptember 8-án újjáéledt Vodica-Máriakert kegyhelyhez.

A Vodica-Máriakerthez vezető útleágazás elején álló kőkereszt

Vályi András Magyar Országának leírása című, 1796-ban megjelent könyvében így jellemezte az akkor még Szántóvárnak (az elnevezést az 1904. évi belügyminiszeri rendelet változtatta Hercegszántóra) nevezett községet: „Magyar, és sokacz falu

A kegyhely a Mocsáros Ingovány partján, 88-as magassági jelű pontnál fekszik (első világháború utáni térkép)

Bács Várm. földes Ura a' Kir. Kamara, lakosai katolikusok; sokaczoknak hivattatnak a' katolikus Rátzok, minthogy a' rátz beszédet nagyon meg vonnyák; fekszik Csataliához 6000, Gakovához 6200 bétsi ölnyire; határja három nyomásbéli, 's leginkább kétszeres búzát terem, földgye fekete, erdeje van, szőleje közepszerű, nádgya igen kevés, piatzok Baján; a' Magyarok kézi munkával, a' többiek pedig sertésekből szereznek kész pénzt.” Akkoriban a határnak a mai Vodica-Máriakert körül elterülő részét nagyrészt legelőnek és kaszálónak használták: a napjainkban ide látogatók emlékezete és az írott források megőrizte két, a kegyhely kialakulásához kapcsolódó legenda is ehhez a területhez kötődik.

A helyiek elmondása szerint egykor a jószágot az itteni réten legeltették és a területen ásott kút vizéből itatták (a történet egyik tartalmában azonos, de szövegében kissé eltérő változatát dr. Gorjánác Zsivkó a Hrvatski kalendar 1994-es kötetének 170-171. oldalán írta le). Kisboldogasszony napja előtt egy alkalommal e helyütt többen füvet kaszáltak, s közben egyikük – aki mindennap délben is imádkozott – elment a kúthoz vízért. Amint kötéltre kötött korsóját teljesen elmerítette, a vízfelszín hullámozni kezdett. Megijedt, ám ekkor a kútban világosság támadt, s benne a Szűzanya jelent meg, karjában a kised Jézussal. A kép megváltozott, s utána a férfinak úgy tűnt, mintha egy asszonyt látna kezében kislánnyal. Visszament társaihoz, s elmesélte a történeteket. Mindnyájan a kúthoz siettek, de a jelenésből már semmit sem láttak, csak valami nagy belső nyugalom szállta meg mindnyájukat. A férfi szégyellte magát: ő látta a jelenést, míg társai nem. Otthon elmesélte a történeteket: egyesek elhitték, mások nem. A megélt képek hatása éjjel nem hagyta nyugodni és aludni; másnap ismét elment a kúthoz, ahol az előző napi kép fogadta. Összesen három alkalommal ismétlődött meg a jelenés. Gondolkodóba esett, végül megvilágosodott elméjében, hogy közeleg Kisboldogasszony napja, s valójában Szent Annát láthatta a kised Máriával. A jelenések emlékére a kút mellett fűzfát ültetett, és történetét sokaknak elmondta. A helyet bekerítették, utóbb kis kápolnát építettek. A kegyhely gondozása során a fáva magasodott fűzfa elszáradt alsó ágait le

akarták nyelni. Azonban mindenkinek megfájdult a keze, aki a megnőtt fűzfáról száraz ágat akart levágni. Így nem bántották, s a fa idővel teljesen elszáradt és elkorhadt, ekkor új fűzet ültettek helyére.

Utóbbiról a hercegszántói Gorjánác Mária (született 1913-ban) a nagyszüleitől hallottak alapján a következő változatot ismeri: A kegyhely fűzfája elszáradó részeinek lefűrészelésekor a bevágott ágak füstölni kezdtek (nem lobbantak lánggra), ezért a munkát abbahagyták. Elmondása szerint a szent hely területe – mintegy 100 négyszögöl – egyik őse, Periskity Martin adományára (ez az adat említésre kerül a következő bekezdésben részletezésre kerülő Mándity Zsivkó-cikk 100. oldalán is).

A kegyhelyet látogatók másik története szerint az 1830-as években a Babina leđa elnevezésű határrészen szántó Joza Grli in kétségbeesve vette észre, hogy ökrei először hátsó lábukra állnak, majd letérdelnek és fejüket lehajtják (a legenda tartalmában azonos változatát Mándity Zsivkó a Hrvatski kalendar 1997-es kötetének 99-101. oldalán írta le). A földműves ekkor egy közeli fűzfán fényesség közepette – karján a kis Jézussal – Mária alakját ismerte fel. Megilletődve térdelt le, s hangosan imádkozni kezdett; később felnézve már csak távolodó és halványodó fényességet látott. A földműves ekkor ökreivel a faluba sietett, hogy mindenkinek elmondja a történeteket. A szántóváiak azonnal a jelenés helyére siettek; remélték, hogy ők is látják a Szűzanyát a kis Jézussal. Ahogy terjedt a hír, úgy nőtt a tömeg, s estére már szinte a falu teljes lakossága összegyűlt. Sokan imádkozással és Mária-dalokat énekelve

Virágokert a kegyhely körül az 1950-es évek elején

A csurgó-kápolna az 1950-es években

itt töltötték az éjszakát. A következő napokban délutánoként a helyieken kívül jöttek a környező falvak lakói is: mindenki abban reménykedett, hogy a nem mindennapi esemény a saját bajára és gondjára is kedvező hatással lesz.

Egy ismeretlen helyi népköltő megénekelte a csodás Mária-jelenést, a napjainkra fennmaradt változat a következő:

Mínyájunknak öröme rélszen
mert nálunk bíz csoda történt szépen.
Messzi vidéket e hír bejárta
csoda történt Szántó határába'.
Az égből szállott ő bíz alája,
s gyermekét ő a kezében tartja.
Mennyei fény volt ott körülötte,
koronája csillagoktól fénylette.
Józa bácsi némává változott,
igaz csodát első ízben látott.
Boldogasszony szent szavakat szóla
s egy öreg fűz alá mutogatott:
„Alatta a forrás most felfakad,
ám mondok neked én még szavakat:
Aki hívő, ide gyakran jöjjön,
mert e helyet én most megszentelem!
Néped itt örömmel énekeljen.
Istent szeresse, őt ne feledje!”

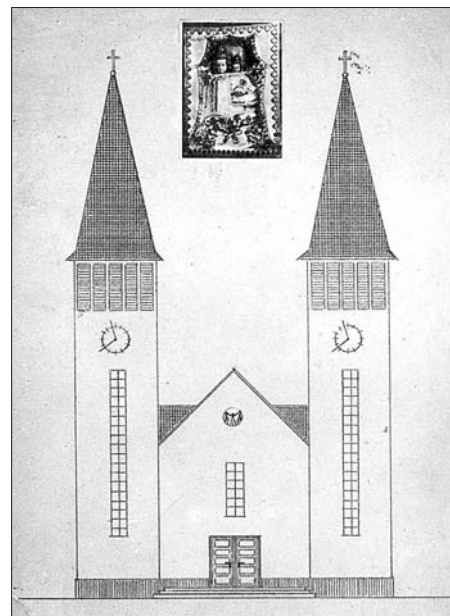
A jelenések kivizsgálása után Klobuczy Péter kalocsai és bácsi érsek 1838-ban szentelte fel és nyilvánította zarándokhellyé Vodica-Máriakertet. A XIX. század vége felé a kegyhely környezetében szőlőskerteket telepítettek, amelyeket a II. világháború után fokozatosan megszüntettek, és napjainkra szántóföldi növénytermesztés jellemzi a határrészt.

A kegyhely kicsiny kápolnájának építési idejéről és építetőjéről több adat áll rendelkezésre. Balázs József gondnok naplószerűen vezetett Historia Domusában (alcíme Máriakert kegyhely története 1948-) található utalások ezzel kapcsolatosan. Az 1949. november 15-én tett bejegyzés részlete a következő: „Ma voltam Vörös

Ferkó bácsinál és némi kis megbeszélést folytattam Vele. Csak annyit tudtam meg tőle, hogy a jelenlegi kápolna 70-72 évvel ezelőtt épült.” Tehát, az adat szerint a kápolna 1877-79 között épült. Az 1957. február 3-án íródott, a kápolna építése előtti időszakra és az építető személyére vonatkozó utalás: „... a mostani fiatal fűzfa helyén állott a régi fűzfa és arra akasztottak rá egy Mária képet és ott tisztelték a Boldogságos Szt. Szüzet. Akor építette a 9 lapon említett Vörös Ferkó bácsi apja a meglevő Kis kápolnát. Ez a fűzfa törzse még az én gyerekkoromba is megvolt és igen sok képecske és aprób porcelán szobrocska díszítette és volt az odvába be dugdosa. Később ez a fa törzs eltűnt.” A már idézett Gorjanác Mária által ismert szájhagyomány szerint az építés ideje 1882, és „... kolluti német ember építette a régi kápolnát, az a sváb, akinek a fia itt kapta vissza a látását.”

A gondnok 1949. július 22-i feljegyzésében írta, hogy „Én kis koromtól emlékeztem arra, hogy ott két kút volt egy közvetlen a kápolna mögött egy pedig a fűzfához közel.” A feltárt nyomok alapján a felsőt, a kápolna mögöttit tartották a régi forrás kútjának, amelyet a bajai Gajdos János alakított át forrásszerű csurgó-kápolnának. A kegykép is újjászületett: „Ugyan akkor elhelyeztük az oltárban azt az ősi Mária képet is melyet az idő vasfoga már oly csunán megrongált. Ezt a Mária képet újra öltöztettük és javítottuk a szántói apácákkal. A munkákat rajta M. Sibilla szántói születésű nővér és M. Fortuna nővér végezték el igen szépen. Új haját is ragasztották a Szt. Szűz képére mert már a régi ruhácskájával együtt tönkre ment.”

Egykor Pünkösdkor, Nagyboldogasszony és Kisboldogasszony napján tartottak itt búcsút. A közeli falvak lakóinak érdeklődését mutatja, hogy jöttek hívők Béregről, Kollutról (1904 óta Küllöd), Bezdánból, Csataaljáról (1904 óta Csátalja) és alkalmanként más helyekről is. Az I. világháborút követően meghúzott új országhatár miatt elmaradtak a kívül rekedt területekről addig érkező zarándokok. Változást a II. világháború évei hoztak, abban az időszakban ismét számos délvidéki hívő kereste fel a kegyhelyet. A csurgónál 1948-1949 között végzett munkálatok közben felmerült a kápolna bővítésének gondolata, majd helyette inkább a dombtetőn, a régi vármegyei út mellett építendő templom építésének szándéka körvonalazódott. A tervek elkészítésével Puskás Mihály bajai építési vállalkozót bízták meg. Az elkészült rajzok szerint a kéttornyú templom hossza

Vodica-Máriakert tervezett templomának előlnézeti rajza, felül a kegykép

20 m, szélessége 9 m, toronymagassága 28 m lett volna, és a szállítások nélküli költségeire 185 ezer forintot irányoztak elő. A meginduló lelkes szervezési munkák, tervezett országos felhívás és adománygyűjtés lendületét a korabeli viszonyok előbb lefékeztek, majd leállították. A mintanyomatban megmaradt, de sokszorosításra már nem került felhívás teljes szövege a következő:

Kedves Katolikus Testvér!

Mária-kert kegyhelyen összeseregülő hívőknek nincs templomuk.

Oly sokszor könnyű szökik a szemünkbe, mikor több falu népe Mária ünnepén összejön a Máriakerti Boldogasszony kegyhelyen és templom hiányában sem a gyónás, sem az áldozás nem végezhető el, de még szentmise hallgatása sem. A jelenlegi kis kápolnában alig fér el 3-4 ember. Oly sokszor és sokat segített már bennünket a Szűzanya, így elhatároztuk, hogy templomot építünk tiszteletére. De sajnos, egy aszályos esztendő szűk termése után a mi szegény falunk e költséget nem képes egyedül elviselni. Iparosaink, amit egy egyszerű falusi iparos tud, azt ingyen fogják elvégezni. Mi többségben parasztok a napszámos munkát és a fuvarokat vállaljuk.

De ez mind nem elég... Azért fordulunk a jó Isten nevében kedves katolikus Testvérünkhöz, hogy segítsen bennünket szíves adományaival.

Évszázadok mulasztását pótoljuk, de bízunk Katolikus Testvéreink megértő szívében és segíteni akarásában. Egyben tisztelettel kérjük kedves Katolikus Testvérün-

ket, hogy a mellékelt befizetőlap hátulján közölje velünk azok címét, akiknél ha kérünk, a segítő kézre találunk. Soha el nem múló hálával és szeretettel gondolunk kedves jótevőinkre. Áldja meg őket és hallgassa meg kéréseikben a jóságos Isten és segítse meg minden vállalkozásunkban a Boldogságos Szűz Mária.

Hercegszántó-Máriakert, 1950. szent évében.

Minden segítséget hálásan köszön

Veres Mihály

pápai kamarás, plébános

Balázs József

kegyhely-gondnok

A kegyes adomány befizetésére csekket mellékelünk. F.k.: Veres Mihály „Szabadság” nyomda Baja

Közben a kápolnán és környezetén számos szükség szerinti kisebb karbantartást végeztek el, és igyekeztek Mária igazi virágoskertjévé tenni: muskátlit, szegfűt, futórózsát és számos más virágot ültettek, illetve ápoltak a gondozók. A kegyhelyhez történő közösségi kimenetek és rendezvények a későbbiek során fokozatosan lecsökkentek-megszűntek, s Vodica-Máriakertet a XX. század végéig a helybeliek jellemzően egyénileg látogatták.

Vodica-Máriakert vizéhez több csodás gyógyulás is kötődik, ezek egyikének emlékét őrzi a kápolnától délre hálából állított Mária-szobor, amelyet négy faoszlop által tartott tető véd. Egy majdnem teljesen vak kisfiú mosta szeméit imádsága után Vodica vizével, s a tizedik alkalmat követően megjavult a gyerek látása. A forrásvízben történő fürdetés után egy, a közeli Kollutról származó, gyermekparalízisben szenvedő kislány gyógyult meg. Az I. világháború harctereire vezényelt katonák indulásuk előtt itt imádkoztak szerencsés visszatérésüket kérve védőszentjükhöz, a szántói Szűzanyához.

A XIX. század végén nagyszámú római katolikus szántovai sokac hívő nyelvi-liturgikus okokból áttért a görög keleti hitre. Ők 1897-1899 között a falu temploma helyett Vodica-Máriakert kápolnáját látogatták. Az első pravoszláv, fából készült keresztet 1897 körül állították, az elkorhadások miatt a másodikat az 1930-as években, a harmadikat az 1960-as években és negyedikként, 2004-ben, a ma láthatót.

Az egykori vármegyei út szélén, a kegyhelyhez vezető út elején álló, a II. világháború után romossá vált keresztet 1998-ban Varga Imre Rókus (született 1923-ban, családja közvetlenül a Vodica-Máriakert mellett álló, ma már lebontott tanyáján élt) állíttatta helyre. Érdekesség, hogy az im-

Dr. Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsek 2004-ben megáldotta a felújított kápolnát

már betonból készült alap és a helyet övező kerítés kör alaprajzú (a kör alaprajz ötlete Imre bácsi nyugati hadifogsága során látott kereszt-kialakításokból származik). A kapu két oldalán elhelyezett, a zarándokok megpihenését szolgáló egy-egy pad a régi kereszt darabjaiból készült.

Vodica-Máriakert életében fontos dátum lett 2004-ben Kisboldogasszony napja: a hercegszántóiak összefogásának eredményeként megújult kicsiny kápolnát és környezetét szentmise keretében ekkor szentelte fel dr. Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsek (a kegyhely történetében a második ide látogató érsek). Azóta a hívek odaadó gondoskodásának és felügye-

letének köszönhetően a kegyhely és környezete rendezett állapotban van, egész évben lehet látogatni. A 2005. évi Kisboldogasszony napi, Polyák Imre plébános atya celebrálta szentmisére Hercegszántón kívül főleg Mohácsról és Homorúdról jöttek zarándokok. A helyi hívek leginkább kerékpárral és személygépkocsival érkeztek, csak néhányuk tette meg gyalogosan az utat.

A kegyhely jövője szempontjából fontos és örömdetes az a tény, hogy a zarándokok között mindegyik korosztály tagjai megtalálhatók. A későbbiekben talán érdemes lenne megfontolni a templomtól vagy a falu szélétől induló processziós jellegű za-

Az újrászentelési érseki mise 2004-ben

Polyák Imre atya miséje 2005-ben, Kisboldogasszony napján

A zarándokok elköszönnek a kegyhelytől

rándoklatot. Jó lenne javítani az ide vezető földút minőségén, mert száraz idő esetén az autók mozgása miatti por, nedves időben a sár nehezíti Vodica-Máriakert megközelítését.

Köszönetemet fejezem ki Polyák Imre hercegszántói plébánosnak Vodica-Máriakert történetének feldolgozása során nyújtott segítségéért, tanácsaiért. Köszönet illeti a már elhunyt Balázs József kegyhelygond-

nok családját, valamint Gorjánác Mária, Nagy Ferenc és Varga Imre Rókus helyi lakosokat, akik segítőkészek voltak a cikk elkészítéséhez szükséges adatok összegyűjtésében.

Dr. Nebojszki László

Ők is tudták, mi a szerelem

Jelky kalandozott, Tóth Kálmán párbajozott

Mi, bajaiak úgy ismerjük városunk hírességeinek minden dicső tettet, akár az egyszerűeket. Daliás hőseinkről nem tudjuk, de leginkább nem is akarjuk elképzelni, hogy nekik is voltak emberi gyengeségeik, botlásaik, sőt néhányan közülük bizony a házasságtörésre vonatkozó isteni parancsolat ellen is vétettek. Mégis, mindezekkel együtt tiszteljük őket, sőt a liezonok, titkok vagy éppen a férfikönnyek még inkább közel hozhatják hozzánk életük történetét.

A tűt és a cernát vándorbotra cserélő világotutazónk, Jelky András számos kalandját megirigyelhetik a férfiak. Abban az időben egy sujtással varrott dolmány 1 forint 75 denárba került, egy selyemmel bélelt posztó nadrágot pedig 40 denárért készítettek el a mesterek. Mint tudjuk, az eredetileg a külhoni tapasztalatszerzésre induló ifjú szabólegény vándorlásai során eljutott többek közt Kelet-Indiába, Dél-Amerikába, Afrikába és Indonéziába is. Számos megpróbáltatás után 1758-ban Batáviában, a mai Dzsakartában telepedett le. Mint talpraesett iparost hamar beválasztották a helybéli tanácsosok testületébe, később jelentős kereskedelmi és katonai feladatokkal is megbízták. Megnősült, azt remélve, hogy

házassága révén szerencsésebbre fordul anyagi helyzete. Apósa azonban, a tehető angol telepes nem bizonyult segítőkésznek. Egy kellemetlen munkaügyet követően Ceylon szigetére kellett utaznia, ahol emberevő pápuák ejtették foglyul. Ketreche zárták, és minden bizonnyal meg is sütöttek volna, ha egy előkelő indiai 16 éves lányának nem esik meg rajta a szíve. Könyörgésével Jelky akkora hatást ért el a lánynál, hogy az kiszabadította és elszökött vele a vadon rejtekébe. A szép fekete lánynak hálából örök szerelmet ígért, és ezt bizonyos értelemben sikerült is betartania. Több mint egy évig éltek együtt a paradicsomi környezetben, ahol két bennszülött szolgálta őket. Jelky mutogatással mesélte el regényes múltját, miközben – igazi bajai lévén – halat és gyümölcsöket falatozott szeretője kebléhez simulva. Noha a lány igyekezett mindennel kedvében járni, hősünk állítólag gyakran volt búskomor, míg nem a mesés szerelemnek a lány betegsége és halála vetett véget. Egy véletlenül arra tévedt hajóval Jelky visszatért Batáviába, majd újabb méltóságokat és vagyont szerzett. Később, felesége halála után gondoskodott lányai sorsáról, majd a határtalan honvágy hazavezette Magyarországra. Itt-

hon a legszebbnek nevezett férfikorban még egyszer megházasodott, és fia született. Ezután azonban sajnos már csak egyetlen esztendő adatott neki viszontagságos életéből, amelyben tíz embernek is elegendő élményt gyűjtött.

Csak a textilipar azonos a diákéveit Baján töltő és a városnak sétakertet ajándékozó Déri Frigyes történetében. Amikor Franciaországban Rodin már kőbe faragta minden idők egyik leghíresebb csókját, még

Déri Frigyes